

AĞIR DÜZEYDE ZİHİNSEL ÖĞRENME YETERSİZLİĞİ (ÖĞRETİLEBİLİR DÜZEYDE) OLAN ÇOCUKLARIN TARİH KONULARINDAN MİLLİ DEĞERLERİ ÖĞRENME SÜRECİ İLE İLGİLİ BİR ÇALIŞMA

Kadir ULUSOY*
Bülent DİLMAÇ**

Özet

Bu çalışma 2007–2008 eğitim öğretim yılının 2. döneminde Adıyaman ili “İş Eğitim Merkezi ve Eğitim Uygulama Okulu”na devam eden 28 öğrenci ve bu okulda görevli 8 öğretmenin katılımı ile yapılmıştır. Çalışmada ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği (öğretilebilir düzey) olan çocukların milli değerleri öğrenme süreci gözlemlenmiş ve öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda yapılan etkinlikler ve öğretmenlerin anlattıklarına göre öğrencilerin, okul programının genel amaçlar bölümünde yer alan “Atatürk’e sevgi ve saygı duyar” maddesinin amacına ulaştıkları söylenebilir. Programın özel amaçlar bölümünde yer alan “Türk Bayrağı ve Atatürk’ü tanımaları, İstiklal Marşının anlamını bilmeleri, Bayrak törenine katılmaları, Bayrak töreninde yapması gerekenleri bilmeleri, Milli bayramlarda yapılan hazırlıkları bilmeleri ve Bayram sevinci duymaları” amaçlarına ise öğrencilerin genel olarak ulaşamadıkları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: öğretilebilir düzeydeki öğrenciler, tarih konuları, millî değerler.

A STUDY ON THE LEARNING PROCESS OF NATIONAL VALUES IN HISTORY COURSE OF THE CHILDREN WITH LEARNING DISABILITIES AT HIGH LEVELS

Abstract

This study is held with the participation of 28 students and 8 teachers of Adıyaman Province Business Education Center and Education Application School in the 2nd term of 2007-2008 academic year. In the study, the learning process of national values of the children with learning disabilities at high levels (at teachable level) has been observed and their teachers were interviewed. In the light of the findings, the activities held and the teachers’ remarks, students seem to have achieved the objective of “to love and respect Atatürk”, which is among the overall objectives whereas, in general, missed the such specific objectives as “to recognize Turkish Flag, to understand the National Anthem, to volunteer to join the flag ceremonies, to know how to behave in ceremonies, to know the preparation for national festival and to enjoy the festivals”.

Key Words: the students at teachable levels, history subjects, national values.

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütünün verilerine göre, ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği (öğretilebilir) olarak adlandırılan ve ciddi biçimde konuşma ve dil gelişimi güçlüğü, sosyal, duygusal veya davranış problemleri ile temel öz bakım becerilerini öğrenmede gecikme gösteren öğrenciler genel nüfusun % 0,3’ünü oluşturmaktadır. Bu sebeple yapılan bu çalışma daha da önem taşımaktadır.

“Toplumunu oluşturan bireyler çeşitli yetenek seviyelerine sahiptir. Bunların yaklaşık % 95’i normal yetenek seviyesindeki bireylerdir. Bundan dolayı eğitim programları normal seviyedeki bireylerin ihtiyaçlarına

* Yrd. Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Öğretmenliği ABD., ulusoykadir@gmail.com.

** Dr., Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, bdilmac73@hotmail.com.

Not: Bu çalışmanın uygulama safhasında yardımlarını esirgemeyen Adıyaman İş Eğitim Merkezi ve Eğitim Uygulama Okulu Müdürü Sayın Ramazan Çoban’a ve öğretmenlerine teşekkür ederiz.

göre planlanmakta ve uygulanmaktadır. Geriye kalan % 5'lik grup bazı toplumlarda aynı programlar yolu ile eğitime çalışılmıştır. Bu grup yetenek yönünden normalin üstündeki ve normalin altındaki bireylerden oluşmaktadır. Normalin altında yeteneğe sahip olan bireylerin yardıma ihtiyaçları olduğu düşüncesinden hareketle birçok eğitim projesi gerçekleştirilmiş ve bu bireyler için özel eğitim programları hazırlanmıştır¹”.

Günümüzde, öğrenme güçlüğü çeken kişiler diye adlandırılan ancak bazı çalışmalarda ve belgelerde zihinsel engelli, geri zekâlı gibi adlandırmalarla da anılan bu öğrencilerin zihinsel yetenekleri normal sınırların altındadır. Bu kişiler öğrenme sorunları yaşamaktadırlar. Öğrenme güçlüklerinin tanımlanması da tarihsel bir gelişim göstermiştir. Ancak günümüze değin işlevsel bir tanımlama yapılamamıştır. Tanımlardaki farklılığın önemli nedenlerinden biri, bu sınıflamaya giren bireylerin öğrenme güçlükleri bakımından birbirlerinden oldukça farklı özelliklere sahip olmalarıdır. Önerilen tanımlardan bazıları, öğrencilerde gözlenen bu ortak özellikleri içerirken, bazıları ise öğrenme güçlüğüne yol açması olası olan fakat geçerliliği kanıtlanamamış bazı nedenleri (örneğin, minimal beyin hasarları, nörolojik bozukluklar) içermektedir. Öğrenme güçlükleri, dinleme, konuşma, okuma, yazma, usa vurma, çeşitli yeteneklerinin kazanımında ve kullanımında önemli ölçüde güçlüklerle kendini gösteren, heterojen bir grup bozukluğu içeren bir terimdir. Öğrenme güçlüğü, diğer özür gruplarıyla (duyusal özür, zihinsel özür, sosyal ve duygusal özür) veya çevresel etkilerle (kültürel farklılıklar, yetersiz ya da uygun olmayan öğretim) bir arada olabilmekle birlikte, bu koşulların veya etkilerin doğrudan sonucu değildir².

Öğrenme güçlüğü çeken kişiler genelde zihinsel engelliler olarak adlandırılmaktadır³.

Zihinsel Engelli Çocukların Sınıflandırılması:

Zihinsel engelli çocukların büyük bir çoğunluğunun farkına hamilelik döneminde veya doğum sonrasında varılır. Bu çocuklar, çoğu zaman ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalırlar, hareketleri sınırlıdır ve bağımsız hareket etmeleri çok zordur⁴. Zihinsel öğrenme yetersizliği; zihinsel gelişim yetersizliğinden dolayı, bireyin eğitim başarısının (performansının) ve sosyal uyumunun olumsuz yönde, hafif-orta-ağır düzeyde etkilenmesi durumudur. Ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği; bireyin, ciddi biçimde konuşma ve dil gelişimi güçlüğü, sosyal, duygusal veya davranış problemleri ile temel öz bakım becerilerini öğrenmesinde ortaya çıkan gecikme durumunu ifade etmektedir⁵. Zihinsel engellilerle ilgili çeşitli tanımlar yapılmıştır. Zihinsel engelli çocuklar, gelişim süreci içerisinde genel zihinsel işlevlerde normalden önemli derecede gerilik, uyumsuz davranışlarda yetersizlik gösterme durumu olarak tanımlanmıştır⁶.

Zihinsel engelliler, zekâ bölümü esas alınarak şu şekilde sınıflandırılmaktadırlar:

Zihinsel engellilik IQ seviyelerine göre; hafif (eğitilebilir, IQ: 45-75),

Orta (öğretilebilir, IQ: 25- 44)

¹Gökdere, M. & ÇEPNİ, S. (2003). *Üstün Yetenekli Çocuklara Verilen Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü*, *Değerler Eğitimi Dergisi* 1(2), 93-107.

²Topbaş S. *Öğrenme Güçlüğü Gözlenenler* <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/1267/unite05.pdf> (26.06.2008)

³ **National Joint Committee for Learning Disabilities**. Learning Disabilities: Issues on Definition. a Position Paper of the National Joint Committee for Learning Disabilities. In *Collective Perspectives on Issues Affecting Learning Disabilities*. Position Papers and Statements. Austin, TX, 1994.

⁴ Eripek, S. (2003). *Zekâ Geriliği Olan Çocuklar*, (Ed: Ayşegül Ataman), Özel Eğitime Giriş, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

⁵ *Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği Resmi Gazete Tarihi : 22/07/2005 Resmi Gazete Sayısı : 25883*

⁶ Eripek S. vd. (1989) *Geri Zekâlı Çocuklar*. Özel Eğitime Giriş, Ankara: Karatepe Yayınları.

Ağır (IQ: 0-25) olarak incelenmektedir⁷.

Bir başka araştırmada ise;

50-55 ile 70-75 arasındakiler eğitilebilir,

25-35 ile 50-55 arasındakiler öğretilir,

25 ve daha düşük olanlar ağır ve çok ağır derecede geri zekâlı olarak sınıflandırılmıştır⁸.

DSM-IV'e göre, zihinsel engelli çocukların sınıflandırılması şu şekilde yapılmaktadır;

50-55 ile yaklaşık 70 arası hafif derecede zihinsel engelli

35-40 ile 50-55 arası orta derecede zihinsel engelli

20-25 ile 35-40 arası ağır derecede zihinsel engelli

20-25'in altında ileri derecede ağır zihinsel engelli⁹.

Genelde zihinsel yetersizliği olanlarla ilgili de şu şekilde bir sınıflama yoluna gidilmiştir:

Hafif düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan bireyler,

Orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan bireyler,

Ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan bireyler .

*Hafif mental engelliliğe sahip çocuklar normal yaşlılarından önemli bir farklılık göstermediği için genellikle okula gidene kadar fark edilmezler. Bu çocuklar okuma, yazma gibi temel akademik becerileri öğrenebilirler. Bunun yanı sıra öz bakım becerileri de geliştirilebilirler. Normal yaşlılarından daha geç ve güç öğrenirler, dikkatleri dağınık ve kısa sürelidir. Kazandıkları bilgileri aktaramazlar, konuşma bozuklukları yaygındır. Sosyal kavramları öğrenmede grup etkinliklerine katılma ve kurallarına uymada güçlük çekerler. Orta derecede mental engelliliğe sahip olan çocukların durumları okuldan önce fark edilir. Gelişim özellikleri sağlıklı yaşlılarından önemli farklılıklar gösterir. Erken tanı ile ana-baba yardımı ve yeterli eğitim fırsatları ile kısmen bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilirler. Genellikle ağır konuşma bozuklukları gösteren bu çocuklarda kendilerini ifade etmede güçlük görülür. Sosyal kuralları öğrenmeleri ve uygulamaları zayıftır. Öğrenmeleri yavaş, kavramlaştırma yetenekleri çok kısıtlıdır.*¹⁰

Zihinsel geriliği olan kişi, yeterince gelişemediği için kişisel ve sosyal yaşantısında kendi yaşamını destek almadan sürdüremeyen birey olarak tanımlanmaktadır. Zihinsel engelli çocuklar, öğrenme için dikkatini bir noktaya toplamada güçlük çekmektedirler. Bu çocukların dikkatleri dağınık ve kısa sürelidir¹¹. Aynı zamanda çalışmaları sırasında çok çabuk yorulmakta, engeller karşısında çok çabuk yılmakla göstermekte ve yeni durumlara karşı uyum problemleri yaşayabilmektedirler. Bu nedenle çocukların öğrenme için motivasyonları da düşüktür. Bunun sonucunda da herhangi bir problemi çözmede başkalarının yardımına ihtiyaç duymaktadırlar

⁷ Ay, Z. Y., Eroğlu, E., Türkaslan, S., Bozkurt, F. Y. & Yılmaz H. R. "Aile ve Öğretmenlere Verilen Oral Hijyen Eğitiminin Mental Engelli Çocukların Ağız Sağlığı Durumu Üzerindeki Etkisi" S.D.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi. 2005:12(3) (17-22).

⁸ Garguilo, R. M. (2003). *Special Education in Contemporary Society an Introduction to Exceptionality*. (7 th. Ed). Wardsworth, Australia, Canada, Mexico, Singapore, Spain, United Kingtom & United States: Thomson Learning.

⁹ DSM-IV (1998) **Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı**. Çev: Ertuğrul Köroğlu, Ankara: Amerikan Psikiyatri Birliği Hekimler Yayın Birliği, MEDİKOMAT Basımevi.

¹⁰ Ay, Z. Y., Eroğlu, E., Türkaslan, S., Bozkurt, F. Y. & Yılmaz H. R. "Aile ve Öğretmenlere Verilen Oral Hijyen Eğitiminin Mental Engelli Çocukların Ağız Sağlığı Durumu Üzerindeki Etkisi" S.D.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi. 2005:12(3) (17-22).

¹¹ Küçükkaraca, N. (2000). **Zihinsel Özürlü Birey, Cinsel Yaşam ve Aile Eğitimi**. Özel Eğitimde Aile Eğitimi Sempozyumu. 13-14 Nisan. Ankara

veya bir problemi çözseler bile bunu yapabildiklerine inanmazlar¹². Eğitilebilir terimi, kısıtlı da olsa akademik becerilerin kazandırılabilceği anlamını taşımaktadır. Öğretilebilir terimi ise, zihinsel engelli çocuğa akademik beceriler dışındaki becerilerin kazandırılabilceğini ifade etmektedir¹³. İleri derecedeki zihinsel engelli çocukların bir kısmı arkadaşça ve yeni gördükleri kişilere sarılmak isterken, bir kısmı da yanlarına yaklaşan kişileri fark etmemektedirler¹⁴. Yapılan çalışma esnasında da en çok zorlanılan konulardan birisi bu durum olmuştur. Öğrenciler, genelde sarılmak istemişlerdir, bir öğrenciye sarıldığını veya onunla tokalaştığını zaman hepsi tokalaşmak ve sarılmak istemektedir.

Öğretilebilir zihinsel engelli çocukların akademik beceri ve bilgileri öğrenmede güçlük çektiği görülmüştür. Bu çocuklara soyut kavramları öğretmenin çok zor olduğu gözlemlenmiştir. Birçok tekrara rağmen öğrenmenin gerçekleşmesinin çok zor olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çocuklara, program kitabında da özellikle vurgulandığı gibi; daha çok öz bakım(tuvalet, giyinme, yemek yeme, içme vb) becerilerinin ve bazı günlük yaşam becerilerinin öğretilbildiği gözlemlenmiştir. Tarih konularının öğretiminin çok zor olduğu söylenebilir. Ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği (öğretilebilir) olan öğrenciler için “Eğitim Uygulama Okulu Eğitim Programı” yürürlüktedir. Bu programın amaçlarından birisi de; çocukların, toplum içindeki rollerini gerçekleştirebilen, başkaları ile iyi ilişkiler kurabilen, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, bir birey olarak yetişmelerini sağlamaktır¹⁵.

Ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği (öğretilebilir düzey) olan çocukların özellikleri şunlardır:

Bireyler, ciddi biçimde konuşma ve dil gelişimi güçlüğü, sosyal, duygusal veya davranış problemleri ile temel öz bakım becerilerini öğrenmede gecikme gösterirler. Bu çocuklar, bağımsız yaşam becerilerini öğrenebilirler; ancak akademik öğrenmede güçlük çekerler. Zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların dikkatleri dağınıktır. Kısa süreli bellekteki bilgileri, uzun süreli belleğe aktarmada problemleri vardır. Ancak uzun süreli bellekte problemleri yoktur. Tam olarak öğrendikleri bilgiyi uzun süre unutmazlar. Ağır düzeyde öğrenme yetersizliği (öğretilebilir) olan çocukların dikkat, bellekte tutma, hatırlama, vb. öğrenme süreçlerinde eksikliklerine rağmen, onlara uygun öğretim yöntemlerinin seçilmesi, eğitim ortamlarının hazırlanması, pekiştiricilerin kullanılması, güvenlerinin artırılması gibi öğelerin önemle üzerinde durulmalı ve başarabilecekleri düzeye ulaştırmaları yolunda çalışmalar yapılmalıdır¹⁶. Özel eğitime muhtaç çocuklar grubu içinde yer alan, zihinsel engelli çocuklara götürülen eğitim ve öğretim hizmetlerinin, nicel ve nitel yönden yetersiz kaldığı söylenebilir. Bunun sonucu olarak da, zihinsel engelli çocukların temel beceri ve kavramları öğrenmesi gecikmekte, ya da hiç gerçekleşmemektedir¹⁷. 1993'ten bu yana bu konuda büyük atılımlar yapıldığı dikkate alınarak bu konudaki birçok eksikliğin giderildiği söylenebilir. Başka bir görüşe göre; zihinsel

¹² Culatta, R. A. & Tompkins, J. R. (1999). **Fundamentals of Special Education**. Upper Saddle River & New Jersey: Merrill of Prentice Hall.

¹³ Gargiulo, R. M. (2003). **Special Education in Contemporary Society an Introduction to Exceptionality**. (7 th. Ed). Wardsworth, Australia, Canada, Mexico, Singapore, Spain, United Kingtom & United States: Thomson Learning.

¹⁴ Davison, G. C. and Neale, J. M. (1998). **Abnormal Psychology**. (2 th. Ed). Chichester, Weinheim, Brisbane & Singapore, Toronto: John Wiley & Sons Inc.

¹⁵ **Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Eğitim Uygulama Okulu Eğitim Programı**, (2002) Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

¹⁶ **Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Eğitim Uygulama Okulu Eğitim Programı**, (2002) Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

¹⁷ Gürsel, O. (1993). **Zihinsel Engelli Çocukların Doğal Sayıları, Gerçek Nesnelere Kullanarak Eşleme Resimleri İşaret Ederek Gösterme, Rakamlar Gösterildiğinde Söyleme Becerilerini Gerçekleştirilmede Bireyselleştirilmiş Öğretim Materyallerinin Basamaklandırılmış Yöntemle Sunulmasının Etkililiği**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

engelli çocuklar, normal zekâya sahip yaşlılarından bilişsel, psikomotor, dil, öz bakım ve günlük yaşam becerilerinde daha düşük performans göstermektedir¹⁸.

Ağır Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği Olan Bireyler Ve Özellikleri Ve Eğitim Uygulama Okulları

Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre; ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği (öğretilebilir) olarak adlandırılan ve ciddi biçimde konuşma ve dil gelişimi güçlüğü, sosyal, duygusal veya davranış problemleri ile temel öz bakım becerilerini öğrenmede gecikme gösteren öğrenciler genel nüfusun %0,3'ünü oluşturmaktadırlar¹⁹.

Özel eğitim okullarına; orta veya ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların zekâ testi sonucuna göre aday kaydı yapılır. Rehberlik araştırma merkezlerinde yapılan test ve değerlendirmelere göre kayıt yapılır²⁰.

Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için özür gruplarına göre çeşitli eğitim kurumları açılmaktadır. Türk Milli Eğitim politikası olarak, kaynaştırma eğitimi yoluyla bireylerin topluma daha etkin biçimde katılımı hedeflenmekle birlikte, çeşitli özür grupları için özürün niteliğine göre okullar ve kurumlar açlabilmektedir.

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için açılan okullarda 6-14 yaş arası grubundaki çocuklar ilköğretim öğrencisi olarak kabul edilir. İlköğretim çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireyler, öğrenimlerini, kaynaştırma uygulamaları yoluyla, akranları ile bir arada sürdürebilecekleri gibi özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan ilköğretim okullarında da sürdürebilirler²¹.

Eğitim uygulama okullarının amacı nedir?

Eğitim Uygulama Okullarının Amacı:

Özel eğitim gerektiren bireylerin;

(a) İlgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda, genel ve meslekî eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamak,

(b) Öğrenciyi merkez alan bir yaklaşımla hazırlanan programlarla konuşma ve dil gelişimi güçlüğü, zihinsel, fiziksel, işitsel, görsel, sosyal, duygusal veya davranış problemleri ile temel öz bakım becerilerini, bağımsız yaşam becerilerini, işlevsel akademik becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak,

(c) Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kurabilen, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini sağlamak,

(d) Kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini sağlamak,

¹⁸ Özyürek, M. (1983). **Zihinsel Yetersiz Çocuklara Giyinme Becerisinin Kazandırılması**, Uyanış Dergisi. 1(2) (20-33).

¹⁹ Özel Eğitim "**Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler**" Zihinsel Yetersizlik <http://www.kisiselbasari.com/Bilgi.asp?ID=180> (erişim tarihi: 21.08.2008).

²⁰ Tebliğler Dergisi (2003). **Millî Eğitim Bakanlığı Özel, Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği**, TC. Milli Eğitim Bakanlığı, cilt:66, sayı:2551. s:421.

²¹ Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe "**Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi**" Directorate-General for Education and Culture 2006/07 http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/eurybase/pdf/section/TR_TR_C10_6.pdf (Erişim tarihi:21.05.2008).

(e) Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç-gereç kullanarak; ilgileri, gereksinimleri, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını sağlamak hedef kabul edilmiştir²².

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma Modeli

Araştırmada ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği (öğretilebilir düzey) olan çocuklara etkinlikler yaptırıldı ve öğrencilerle yapılan etkinlikler gözlemlendi; bu gözlemler analiz edildi. Leary (1996)²³, Rosenfeld, Giacalone ve Riordan (1995)²⁴, Basım, Tatar ve Şahin (2006)²⁵ göre; gözlem yapılan çalışmalarda İnsanlar, başkalarında kendileri ile ilgili bu izlenimleri oluştururken, zaman zaman kendilerini olduklarından daha iyi ya da kötü göstermeye yönelik davranışlarda bulunabilirler. Bu sebeple insanların bazı izlenim yönetimi davranışları abartılı, bazıları da aldatıcı olabilir. Ancak bu çalışmadaki öğrenciler, zekâ düzeylerine bağlı olarak gayet doğal bir davranış sergilemiş olup; yapmacık veya aldatmacaya yönelik bir eylemde bulunmamışlardır. Öğretmenlerle de yapılan görüşmeler bizi bu sonuca ulaştırdı. Kolay anlaşılabilir sorular yazma, deneyimlerle yakından ilgili sorular oluşturma, açık uçlu sorular sorma ve görüşme yapılanı etkilemekten kaçınma oldukça önemlidir Bogdan ve Biklen (1992)²⁶, Brookfield (1992)²⁷, Mil (2007)²⁸. Yapılan görüşmeden sonra öğretmenler için bir görüşme formu hazırlandı. Görüşme formu hazırlanırken kolay algılanabilecek sorular soruldu. Çünkü görüşme formunun hazırlanmasında, görüşmede elde edilen bulgulara göre öğrencilere hangi etkinliklerin yaptırılacağı kararına varıldı.

Örneklem

Bu çalışma 2007-2008 eğitim öğretim yılının 2. döneminde Adıyaman İli İş Eğitim Merkezi ve Eğitim Uygulama Okuluna devam eden 28 öğrenci ve bu okulda görevli 8 öğretmenin katılımı ile yapılmıştır. Çalışmada, ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği (öğretilebilir düzey) olan çocukların, milli değerleri öğrenme süreci gözlemlenmiş ve öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Araştırma, çalışmaya katılan öğretmenlerin görüşleri ve öğrencilerle yapılan çalışmalarda elde edilen bulgularla sınırlıdır.

Veri Toplama Yöntemi

Çalışmada ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği (öğretilebilir düzey) olan çocukların milli değerleri öğrenme süreci 3 hafta boyunca, hafta da iki gün gözlemlenmiştir. Bu süreçte öğretmenlerle birlikte yapılmasına karar verilen etkinlikler yapılmış ve etkinlikler sırasında öğrencilerin sergilediği davranışlar video

²² Tebliğler Dergisi (2003). Millî Eğitim Bakanlığı Özel, Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği, TC. Milli Eğitim Bakanlığı, cilt:66, sayı:2551. s:410.

²³ Leary, M. R. (1996). *Self-Presentation, Impression Management And Interpersonal Behavior*. Oxford: Westview Press.

²⁴ Rosenfeld, P., Giacalone, R. A., & Riordan, C. A. (1995). *Impression Management In Organizations*. New York: Routledge.

²⁵ Basım, H. N., Nestrin, İ. T., Şahin, H. (2006). *İzlenim Yönetiminde Kendilik Algısı, Kontrol Odası, Mesleki Hedeflere Ulaşma Düzeyi ve Stres: Bir Kamu Sektörü Örneği*, Türk Psikoloji Dergisi, 21 (58), (1-14).

²⁶ Bogdan, R.C. ve Biklen (1992), *Qualitative Research for Education: An Introduction to Theory and Methods*. Boston: Allyn and Bacon.

²⁷ Brookfield S. (1992), *Ethnographic Research Methods Course Notes*. Teachers College, Columbia University.

²⁸ Mil, B. (2007). *Nitel Araştırma Tekniği olarak Görüşme*. (Ed: Atila Yüksel, Burak Mil, Yasin Bilim), Nitel Arartırma: Neden, Nasıl, Niçin? Ankara: Detay Yayıncılık.

ile kayıt altına alınmıştır. Daha sonra video kayıtları analiz edilmiştir. Öğrencilere, Atatürk ve bayrak töreni ilgili bilgilerin işlenişi ile ilgili çalışma yapıldı. Gözlemlenen konular öğrencilerin bayrağı tanımaları, bayrak törenine katılmaları, Atatürk'ü tanıma süreci gözlemlendi ve süreçte öğrencilerin çalışmaları izlendi. Öğretmenlerin; öğrencilerin bayrağı tanımaları, bayrak törenine katılmaları, Atatürk'ü tanıma süreçleri ve milli bayramları öğrenme ve milli bayramlara katılma süreçleri ile ilgili yaşadıkları örnekler görüşme formlarına yazdırıldı.

BULGULAR

Çalışmaya 21'i erkek, 7'si kız toplam 28 öğrenci ve 8 öğretmen katılmıştır. Aşağıda ilköğrencilerle yapılan çalışmalar ile ilgili bulgulara, 2. bölümde öğretmenlerle yapılan görüşmelerde elde edilen bilgilere yer verilecektir.

I. Öğrencilerle Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde öğrencilerin bayrak ile ilgili yaptığı etkinlikler yer almaktadır.

Öğrencilerle yapılan çalışmalar 7 etkinlikten oluşmaktadır. Önce bayrak ile ilgili çalışmalar yapıldı. Daha sonra, bayrak töreni ve Atatürk(çülük) konuları ile ilgili çalışmalar yapıldı.

Önce öğrencilere bayrak ile ilgili konu işlenirken, öğretmen tarafından bayrak gösterilerek, bayrak hakkında bilgi verildi. Sonra öğrencilere, bu neydi? Sorusu soruldu. Öğrencilerden sırayla soruya cevap vermeleri istendi. Birçok öğrenci “Türk bayrağı, bayrak ve bayrağımız” ifadeleri kullanılırken, 3 öğrenci susup, cevap vermemeyi tercih etti. 1 öğrenci “o bizim” cevabını verirken, 1 öğrenci “unuttum”, cevabını verdi. Öğrencilerin genelde bayrağı öğrendikleri gözlemlendi. Bu çalışmadan sonra öğrencilerle; bayrak boyama, bayrak çizme vb. çeşitli çalışmalar yapıldı. Bu çalışmalar sırasında ne yapıyorsunuz? Sorusu sorulduğunda tamamına yakını “bayrak” cevabı verdi. Aşağıda yapılan etkinliklerle ilgili fotoğraflar ve fotoğraftaki etkinliklerle ilgili geçen süreç yer almaktadır. Daha sonra yapılan bir etkinlikte öğrencilerden boş bir kâğıda Türk Bayrağını çizmeleri istendi, öğrenciler boş bir kâğıda Türk Bayrağı çizemediler. Daha sonra önlerine boyamaları için bir bayrak resmi konuldu, öğrencilerden bunu boyamaları istendi. Öğrenciler ay ve yıldızda dâhil tüm sayfayı olduğu gibi kırmızıya boyadılar. Bu da bize öğrencilerin o anda bayrağı anımsayamadığını gösteriyor. Öğretmen tarafından bayrağın şekli önlerine konulduğu zaman ona bakarak 1. fotoğraftaki gibi bayrağı boyayabildiler. Bu çalışmayı öğretmen yardımıyla yapabildiler. Bu çalışmalarda özellikle resimle ilgili etkinlikler seçildi. Çünkü resim yapmak çocuklar için kendilerini ifade etmede kullandıkları en önemli yollardan biridir. Resim kişiliğin, duyguların ifadesi ile sürekli ilintili olmuştur. Çocuklar resim yoluyla bize duygularını yansıtabilirler ve olaylar hakkındaki his ve düşüncelerini ifade edebilirler. Çocuğun yaptığı resimler onun iç dünyasının aynası olarak kabul edilmektedir (Ece; Çelik:2008).

Bu etkinlikten anlaşıldığına göre; öğrenciler çerçevesi çizilen bayrak figürünün içini boyayabilmektedirler. Bu çalışma sırasında ne yapıyordun? Ne boyuyorsun? Sorularına; “*bayrak, bayrağımızı boyuyorum*” cevapları verildi. Öğrenciler ilk iki etkinlikte de “ne yapıyorsunuz?” sorusuna “*bayrak*” cevabı vermiştir. Bu etkinlikten sonra düzgün boyayan öğrencilere hediye olarak meyve suyu verildi, ödüle ulaşmak için etkinliği bitiremeyen öğrencilerde etkinliği bitirmek için büyük bir çaba sarf ettiler. Etkinlik sonunda,

etkinliğe katılan 28 öğrencinin 26 tanesi bayrağı çizginin dışına taşırmadan boyadı. Etkinlik sonunda tüm öğrencilere tekrar meyve suyu dağıtıldı. Üç gün sonra yapılan bir diğer etkinlikte öğrencilerden, öğretmenler tarafında hazırlanan Türk Bayrağını pamuk kullanarak şekillendirmeleri istendi. Bu çalışma bittikten sonrada öğrencilerden bazıları tekrar meyve suyu istedi. Bu durum öğrencilerin üç gün önce yapılan etkinliği unutmamış olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Bayrak ile ilgili son etkinlik olarak öğretmenlerin de yardımıyla 2. fotoğraftaki bayrağı yapmak oldu. Öğretmenler tarafından taşlar boyandı. Öğrencilerin bayrak fotoğrafına bakarak taşlardan bayrak yapmaları istendi, bu etkinlik diğer etkinlikler gibi tüm öğrencilerle yapılmadı, sadece 5. sınıf öğrencileriyle yapıldı. Ara ara öğretmeninde yardımları sonucunda ikinci fotoğraftaki bayrak çalışması ortaya çıkarıldı.

Bu bölümde bayrak töreni ile ilgili gözlemler yer almaktadır.

Pazartesi günü sabah bayrak töreni sırasında; öğrenciler sıraya girdi, hazır ol durumuna geçtiler ve büyük çoğunluğu İstiklal Marşını söylemeye çalıştı. Bazı öğrenciler öğretmenin söylediklerini tekrar etmeye çalıştı, bayrak töreni sırasında bir öğrencinin bayrağı tutması istendi. Öğretmenler, bu öğrencinin bayrağı taşıyabilecek güçte biri olmasına dikkat ediyorlar. Bu durum diğer öğrencilerin de öğretmenlere ben, bende vb. isteklerle bayrağı taşımak istedikleri gösteriyor. İstiklal Marşı söylenmeden önce nöbetçi öğretmen “haydi bakalım şimdi İstiklal Marşımızı söyleyeceğiz, hiç kıpırdamayalım, bakın bende karşınızda duruyorum, bende kıpırdamayacağım” şeklinde açıklama yapmasından sonra öğrenciler bir yandan İstiklal Marşını okurken, bir yandan da öğretmeni gözlemledik ve kıpırdamadan büyük bir saygı ile İstiklal Marşının bitmesini beklediler.

Bu bölümde Atatürk(çülük) ile ilgili yapılan etkinlikteki gözlemler yer almaktadır.

Öğrencilerin Atatürk hakkında neler bilip bilmediğini öğrenmek için öğretmenlerle birlikte; Atatürk ve anne, babasının da fotoğraflarının olduğu bir tablo hazırladık. Öğrencilere tablodan, “Atatürk’ü” gösterilip, bu kim? diye sordum; sadece 5 öğrenci parmak kaldırdı. İlk söz verdiğim öğrenci “Ata” dedi, o öğrenciden sonra söz alan öğrenci “Atatürk” dedi. Sonra sınıfa tekrar, fotoğrafta kimi görüyorsunuz? diye sorduğumda cevap vermek isteyen öğrenci sayısında artış oldu ve konuşma izni almadan birkaç öğrenci “Atatürk” cevabını verdi.

Böylece öğrencilerin daha önce öğrendikleri bilgileri tekrar etme ve kullanma sıklığına göre hatırlamalarının kolay olduğu görüldü. 3. fotoğraftaki etkinlikte; Atatürk fotoğrafı kartona yapıştırılarak öğrencilere verildi. Öğrencilerden, öğretmenlerin hazırladığı süsleri fotoğrafın üstüne gelmeyecek şekilde kartona yapıştırmaları istendi. Çalışma bittiği zaman kimin fotoğrafını süslediniz? Sorusu soruldu, öğrenciler “Atatürk” cevabını verdi. Çalışma bittikten sonra en iyi çalışma tahtaya asıldı. Bu sırada 2 öğrencinin gelip tahtaya asılan Atatürk fotoğrafını öpmeleri ve Atatürk’ün yüzüne el sürmeleri oldukça etkileyiciydi. Bu bize öğrencilerin, Atatürk hakkında sevgi beslediklerini ve Atatürk’ü sevgi ile öğrendiklerini göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Bu bölümde film izleme etkinliği ile ilgili gözlemler yer almaktadır.

Öğrenciler televizyonun karşısına, her öğrencinin televizyonu kolaylıkla görebileceği şekilde yerleştirildi. Öğrencilere “Kurtuluş Belgeselini” izlettirmek istendi, ancak öğrencilerin dikkatleri çok çabuk dağıldığı için belgeseli yaklaşık 25 dakika sonra kapatmak zorunda kaldık. Belgesel izlenirken öğrencilerin Atatürk’ü tanıdığı dikkat çekti. Belgesel izlerken öğrencilerin dikkatinin dağılmasından sonra VCD kapatıldı. O sırada öğretmenlerden “M.T”, şimdi bir çizgi film koysak hemen dikkatlerini çeker dedi. VCD’ye “Tom ve Jerry konuldu, “Tom ve Jerry” başlayınca öğrenciler gülmeye başladılar ve çizgi filmin hemen dikkatlerini çektiği gözlemlendi. Öğretmen “M.T” bu eğitim uygulama okulundaki 4 yıllık tecrübesine dayanarak, öğrencilerin çizgi film ve animasyon tarzı yapımların dikkatini çektiğini tarih ile ilgili konularında bu yöntemle öğretilmesinin daha kolay olabileceğini söyledi.

II. Öğretmenlerle Yapılan Çalışma

Bu bölümde öğretmenlerin bayrak, Atatürk, bayrak töreni ve mili bayramlarla ilgili anlarına yer verilmiştir.

Öğretmenlerden “A.F.” bayrak töreni ve önemli günlerde yapılan törenler ile ilgili olarak şunları açıkladı:

Her Pazartesi ve Cuma günü törenden önce öğrenciler “öğretmenim bayrağı ben tutabilir miyim?” sorusu ile bizi kapıda karşıyorlar. Okulumuzdaki bayrak direğinde bayrağımız sürekli asılı durduğu için törende öğrencilerin birisinin bayrağı tutmasını isteriz. Törende bayrağı tutmak onlar için büyük bir gururdur. Arkadaşlarla anlaşip özellikle Cuma günleri sabahtan “bu gün kim uslu durursa bayrağı o tutacak” diyoruz ve o gün yaramazlık yapan öğrenci sayısı çok az oluyor.

Milli bayramlarla ilgili olarak öğretmenimiz şunları açıkladı:

23 Nisan’a öğrencilerimiz büyük ilgi göstermektedir. Bu sebeple ikinci dönem başlar başlamaz öğretmen arkadaşlarla görev dağılımı yaparak hazırlıklara başlıyoruz. Bir keresinde 23 Nisan kutlamaları için halk oyunları ekibi hazırlamam gerekti. Öğrencilerle “Delilo” parçasını çalıştık. 1 ay, 8 öğrenciyle günde bir saat çalıştık. Spor salonumuz yok, bu sebeple okulun bahçesinde çalıştığımız için öğrencilerin hepsi “Delilo”yu her gün dinlemek zorunda kalıyordu. 23 Nisan günü tören alanına çıkacağımızda halk oyunları ekibinden sadece 3 kişi geldi, 5 kişi gelmedi, mecburen bende oynamak zorunda kaldım, o şekilde töreni tamamladık.

Başka bir 23 Nisan Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramında okuldan seçtiğimiz 10 izci öğrenciyle törene katılmam gerekiyordu. Öğrencilerim görevlerine çok düşküdü, tören alanına diğer öğrencilere göre 1 saat önce gitmemize rağmen ne sırayı bozduklar, ne de yere bir tane çöp attılar, bu durum diğer okulların öğretmen ve öğrencilerinin de dikkatini çekmiş olacak ki törenden sonra beni ve öğrencilerimi tebrik ettiler.

Atatürk ile ilgili bilgileri öğrencilerimize okulun ilk günlerinden itibaren vermeye başlıyoruz. Öğrencilere, Atatürk fotoğrafını gösterip bu kim? Diye soruyorduk ve Atatürk’ü, fotoğraflarından tanımalarını sağlıyorduk. Atatürk’ün çocukları çok sevdiğini anlatıyorduk. Burada olsaydı sizi severdi, saçımızı okşardı diyordum. Daha sonra anne ve babasının da fotoğraflarını gösteriyor ve onları öğretiyorduk.

10 Kasım Atatürk’ü anma töreninde, okulumuzun önünde bayrağı yarıya indirdiğimizde öğrencimizin bir tanesi bayrağı neden indirdiniz? Sorusunu sordu. Biz de “Bugün böyle olması gerekiyor, yarın yine yukarıda olacak dedik.” Törenden sonra sınıfa geçtiğimizde öğrencilere, Atatürk’ün 10 Kasım 1938’de saat 9’u 5 geçe öldüğünü ve bu sebeple sirenlerin çaldığını söyledim. Öğrenciler siren deyince bir şey anlamadılar. Ben de biraz

önce çıkan ses, korna sesleri var ya, işte bu sebeple çalıyor dedim. Öğrencilerin ölüm kavramını da anlayamadığını gördüm. Konuyu anlamaları için çeşitli örnekler verdim; ancak öğrencilerin “ölüm” kavramını anlayamadığını gördüm. Bir öğrencim Atatürk köşesindeki Anıtkabir fotoğrafını gösterip “Atatürk burada değil mi?” diye sordu. Ölüm kavramını anlatmak gerçekten çok zordu.

Öğretmenlerden “M.T.” bayrak töreni ve önemli günlerde yapılan törenler ile ilgili olarak şunları açıkladı:

23 Nisan töreninden önce velilerle bir toplantı yaparım. Bu toplantıda 23 Nisan kutlamaları öncesinde ve tören sırasında neler yapılacağını velilerle birlikte planlarım. Bayram hazırlığı ile ilgili;

a.Evde neler yapabiliriz? (Veli destekli)

b.Çevrede neler yapabiliriz?

c.Okulda neler yapabiliriz?

d.Tören yerinde neler yapabiliriz? Soruları üzerinde konuşuruz.

Bu plandan sonra genelde şunlar yapılır:

Evde veli, çocuğun elbisesini ütüler, ayakkabısını boyar, çocuğu ile birlikte balkonuna asmak için bayrak alınır, Atatürk ile ilgili çeşitli resimler toplanır. Evde bayram ile ilgili konuşmalar yapılmasını tavsiye ediyorum. Böylece öğrenci bayram kelimesini sürekli duyduğu için öğrenmesi kolaylaşıyor. Velinin çevrede asılı bayrakları gösterip; “Bak bunlar bizim bayrağımız, Türk bayrağı, bayrağımız” gibi ifadeler kullanmasını tavsiye ediyorum. Aynı şekilde Atatürk fotoğrafları görüldüğü zaman da “bak Atatürk” vb. ifadelerle öğrenciye söylemelerini istiyorum.

Okulda sınıflar öğrencilerle birlikte süsleniyor ve sınıfa Türk Bayrağı ile Atatürk fotoğrafları asılıyor. Bu sırada ne astık? Ne yaptık? Gibi sorularla bayrak ve Atatürk’ü öğrencilerin tekrar etmesini sağlıyorum. Daha sonra Atatürk fotoğraflarını ve Türk Bayrağını boyamalarını sağlıyorum. Tören yerinde, tüm öğrencilerin eline Atatürk fotoğrafı ve Türk Bayrağı veriyorum. Göğüslerine küçük Atatürk fotoğrafı takıyorum. Sonra tören yerine götürüyorum. Tören esnasında onlara, burada bayram yapıyoruz, bayrama geldik, bu bayramı Atatürk verdi, Atatürk çocukları çok severdi vb. cümlelerle “bayram, bayrak ve Atatürk” ile ilgili pekiştirmeler yaparım. Törenden sonra okula geldiğinde derste; bayram günü evde, okulda ve tören yerinde neler yaptıklarını ve göğsünüze kimin fotoğrafını astıklarını sorarım.

Konuşmakta zorlanan bir öğrencime bayramda ne oldu? Dedim. Bana elbiselerini gösterip; “cici, cici, giy” dedi. Bazen öğrencilerim bayram haftasının dışında, öğretmenim sınıf süsleyelim, bayrak asalım gibi isteklerde bulunabiliyorlar.

Öğretmenlerden “İ.F.” bayrak töreni ve önemli günlerde yapılan törenler ile ilgili olarak şunları açıkladı:

Öğrenciler milli bayramlarda; bayrak asacaklarını, okulu ve sınıfı süsleyeceklerini bilirler. 23 Nisan’dan sonraki gün okul tatil olmuştu. Bir öğrencim 25 Nisanda gelip “öğretmenim özür dilerim dün okula gelemedim, çünkü servis gelmedi” demişti.

Atatürk ile ilgili konu işlenirken öğrenciler Atatürk’ün fotoğraflarını tanır, birçoğu fotoğrafını görünce “Atatürk” der. Bazen Atatürk ne yaptı? Sorusuna; “bizi düşmandan kurtardı” diyen öğrenciler de oluyor.

Türk bayrağını sizinle yaptığımız gibi farklı yöntemlerle öğretiyorum. Öğrenci bayrağı biliyor; ancak bayrağın anlam ve önemini öğrenemiyor. Konunun işlendiği an öğrense de bir gün sonra hatırlayamıyor. Somut öğrenmenin dışına çıkınca, öğretimde çok zorlanıyoruz.

Öğretmenlerden “L.C.” bayrak töreni ve önemli günlerde yapılan törenler ile ilgili olarak şunları açıkladı:

Öğrencilere Cumhuriyet Bayramı haftasında, “Cumhuriyet” kavramını ve “Cumhuriyetin” bir yönetim şekli olduğunu öğretmeye çalışırken çok zorlanıyorum. Ancak Cumhuriyet Bayramı ile ilgili, okulda yapılan hazırlıklara öğrenciler büyük bir coşkuyla katılmaktadırlar. Bayram etkinliklerinde bazı öğrencilere şiir okutup, şarkı söyletiyorum. Bayram kutlamalarından sonra öğrencilerim bayramda; şiir okunduğunu, bayrak taşındığını, İstiklal Marşı okunduğunu, tören geçidi düzenlendiğini söyleyebiliyorlar.

Öğretmenlerden “R.Ç.” bayrak töreni ve önemli günlerde yapılan törenler ile ilgili olarak şunları açıkladı:

Öğrencilerimize bayrağımızı, bayrağımızın şeklini, rengini öğretiyorum, bu konuları sürekli tekrar ederim. Öğrencilerime, İstiklal Marşını öğretiyorum, daha sonra sürekli tekrar ettiriyorum. Öğrencilerime Atatürk’ü öğretirken; sınıftaki Atatürk köşesinden faydalanırım, okulumuzun içinde yer alan Atatürk fotoğraflarını inceletirim, velilere evde Atatürk’le ilgili fotoğrafları göstermelerini isterim. Televizyonda Atatürk görüldüğü zaman öğrencilere fotoğrafını göstermelerini belirtirim. Öğrencilerime Anıtkabir, Zübeyde Hanım ve Ali Rıza Bey’in fotoğraflarını da gösteririm. Yapılan çalışmada da gördüğümüz gibi öğrencilerim genelde bu fotoğrafları tanır ve isimlerini söylerler. Öğrencilerim genelde tarih konularını ilgilendiren soyut kavramları ve konuları öğrenmekte çok zorlanmaktadırlar.

Öğretmenlerden “F.İ.” bayrak töreni ve önemli günlerde yapılan törenler ile ilgili olarak şunları açıkladı:

2008 yılındaki 23 Nisan töreninden önce; “Çocuklar iki gün sonra 23 Nisan çocuk bayramı demiştiniz”, çocuklar hemen; “balon şişirip sınıfı süsleyelim dediler” bu beni çok heyecanlandırmıştı.

F.İ. 2 yıllık bir öğretmen ve belirttiği bazı hususlar gerçekten de dikkate değerdir. “2 yıllık öğretmenim. Okula ilk geldiğim zamanlar bir şeyler öğretememekten çok korkmuştum; ama zamanla insan bir şeyler yapabildiğini görünce çok mutlu oluyor. Her gün akşam, yarın ne yapayım? Diye düşünüyorum. Çeşitli etkinlikler hazırlayıp, bir plan yapıp, okula öyle geliyorum. Öğrencilerimdeki öğrenme şevkini gördükçe, mesleğime olan saygım ve şevkim bin kat daha artıyor.

Öğretmenlerle yapılan görüşmede, öğretmenler; öğrencilere milli bayramların yanında dini bayramlarla ilgili de temel bilgileri verdiklerini söylediler. Bu konu ile ilgili şunları belirttiler: Öğrenciler Ramazan Bayramında şeker yediklerini, Kurban Bayramında “meee, mööö” kestiklerini söylediler. Öğretmenlere göre; öğrenciler dini bayramla, milli bayramları ayırt edebilmektedirler.

TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Öğrencilerin haftada iki gün olmak üzere, üç haftalık süreçte 7 etkinlik yapmaları ve bu etkinliklere genelde katılım göstermeleri oldukça önemlidir. Yapılan çalışmada 7 etkinliğin 6’sından olumlu sonuç

alınmıştır. Film izleme ile ilgili etkinlikten sonuç alınmamıştır. Ancak bu filmin hemen arkasından konulan çizgi filme öğrencilerin ilgi göstermeleri, onların bu konudaki ilgilerini ve isteklerini ortaya koyması açısından oldukça önemlidir. Çünkü çocuk resimleri, çocukların psikolojik durumlarını, kişiler arası stilleriyle ilgili bilgileri ve çeşitli duyguları sergileyerek iç dünyalarını yansıtır. Beklide bu durumun etkisiyle de olabilir, öğrenciler özellikle resim ile ilgili konularda oldukça başarılı sonuçlar ortaya koydular²⁹.

Çalışmada öğrencilerin bayrağı görünce “Türk Bayrağı”, “bizim bayrağımız”, “bayrak” ifadelerini kullandığı görüldü. Öğrencilerin tekrarlarla öğrenmeleri daha kolay olmaktadır. Öğrencilerin bayrak ve Atatürk ile ilgili işleyişte genelde ilk söylenen kelimeyi ve cümleyi tekrarlamaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Öğrencilerin kendilerine verilen görevi yapmaya çalıştıkları ve öğretmenlerine karşı büyük bir bağlılıklarının olduğu gözlemlenmiştir. İki öğretmenin anlattığı gibi, törenlerde dağılmamaları, yerlere çöp atmamaları, yerlerini öğretmenden izinsiz terk etmemeleri, oldukça dikkate değer bir davranıştır. Bu çalışmada, öğrencilerin bayrak töreninde ve İstiklal Marşı okunurken dikkatlice öğretmene bakmaları; gözlemlediğimiz en önemli ayrıntılardan birisidir.

Yapılan etkinlikler ve öğretmenlerin anlattıklarına göre;

Öğrencilerin, okul programının genel amaçlar bölümünde yer alan³⁰ (MEB; 2002: 51); Atatürk’e sevgi ve saygı duyar amacına ulaştıkları söylenebilir.

Programın özel amaçlar bölümünde yer alan (MEB;2002: 52);

Türk Bayrağı ve Atatürk’ü tanımaları, İstiklal Marşının anlamını bilmeleri, Bayrak törenine katılmaları, Bayrak töreninde yapması gerekenleri bilmeleri, Milli bayramlarda yapılan hazırlıkları bilmeleri ve Bayram sevinci duymaları³¹ amaçlarına, öğrencilerin genel anlamda ulaştığı görülmektedir.

Öğretmenlerin belirttiğine göre, bu öğrencileri yaşlılarından ayıran en önemli farkın, yaşlıları olan diğer çocuklara göre daha geç ve güç öğrenmeleridir. Öyleyse bu çocuklara yaşlarına göre değil, zekâ düzeylerine göre eğitim yapılması en önemli noktadır.

Zihinsel engelli öğrencilerin büyük bir kısmının okuduğunu anlama becerilerinde yardıma ihtiyaç duydukları görülmüştür. Eğitilebilir öğrenciler bile okuduğunu anlamda zorlanıyorsa, öğretilen öğrencilerde bu durum daha da zor olacaktır³².

Öğretilen zihinsel engelli çocuklar, kendilerini ifade etmekte zorlanmaktadır. Bunun yanında öğretilen öğrencilerin birçoğu okumayı da yeterince yapamamaktadır. O sebeple, öğretilen düzeydeki öğrencilere tarih ile ilgili bir konuda okuma çalışması, okuduğunu anlama, yorumlama, anlatma, hikâye inceleme gibi çalışmaları yapmak anlamsız olmaktadır. Bu sebeple, görsel ve işitsel duyulara ait materyaller tasarlanmalı ve bu alanda çalışmalar yapılmalıdır. Öğretmen görüşlerine bakıldığında; öğretmenler, müfredatta var olan konuları tam olarak uygulamaya çalışmakta, ancak uygulama sırasında bazı aksaklıklar yaşamaktadırlar. Özellikle soyut konular ve kavramların öğretiminde, başarının somut konulara ve kavramlara göre daha zayıf olduğu görülmektedir. Müfredatta var olan bazı amaçların yapılabilirliği, pilot uygulamalar yapıldıktan sonra müfredat programlarına ilave edilirse daha faydalı olacağı düşüncesindeyim.

²⁹ Malchiodi, A. C, (1998). **Çocuk Resimlerini Anlamak** (Çev.: TülinYurtbay) İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

³⁰ **Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Eğitim Uygulama Okulu Eğitim Programı**, (2002) Ankara: Milli Eğitim Basımevi, s.51.

³¹ **Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Eğitim Uygulama Okulu Eğitim Programı**, (2002) Ankara: Milli Eğitim Basımevi, s.52.

³² Eripek S. (1989) “**Altı Özel Sınıf Öğrencilerinin İlkokul Sınıfları Düzeyinde Sesli Okuma Başarılarının Değerlendirilmesi**” Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. V.

Öğretmenlerin öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere konuları anlatırken; işlenen konuları öğrenmelerini sağlamaya çalıştıkları esnada, büyük çaba ve emek harcadıkları görülmektedir. Çünkü bu öğrencilerin dikkati çok çabuk dağılmaktadır. Bu sebeple, özellikle eğitim uygulama okullarında öğretmenlik yapacak öğretmenlerin çok sabırlı ve sakin öğretmenler olması oldukça önemlidir. Buralara yapılacak öğretmen atamalarında, öğretmen seçimine çok dikkat etmek gerekmektedir. Öğretmenler gerekirse mülakat sınavına tabi tutularak alınmalıdır. Başka bir görüşe göre, bu çocuklar akademik bir alan yöneltilemeyecektir. Öyleyse bu öğrencilere çeşitli beceriler kazandırılması yeterlidir. Öğrencilere, resim çalışmaları yaptırılabilir, çizilmiş resimler boyattırılır³³.

Eliason, ve Jenkins'in da belirttiği gibi "Resim uygulamaları çocukların sürekli yüz yüze geldikleri eğlenceli bir alan olmuştur. Sanat eğitimi süreci ve sonrasında çocukların, yaşam biçimleri gelişmiş, her dönemde ve her toplumda, farklı bakış açıları ve yaratıcı düşünceler ortaya çıkarmıştır. Sanat eğitiminin temel amaçları arasında, yaratıcı düşünebilen ve kendine yetebilen insan modeli hazırlamak vardır. Özel eğitimde sanat eğitimi uygun şekilde hazırlandığında, çocukların yaratıcılıklarını geliştiren büyük bir potansiyel oluşmaktadır. Duygularını dille ve programdaki diğer etkinliklerle ifade edemeyen çocuklar, sanat etkinlikleri ile kendilerini ifade etme imkânı oluşturarak doyuma ulaşmaktadırlar. Ayrıca çocukların sanat ürünleri onların duyguları ve düşünceleri hakkında eğitimcilere bilgiler verebilmektedir. Erken yıllarda çocukların neler düşündükleri, resimlerine bakılarak anlaşılabilir. Ancak, resimler hakkında yapılan sohbetlerde bunu anlamamız mümkün olmaktadır. Çocukların sanat eğitimi sırasında makas, tutkal, boya ve fırçaları kullanması el-göz koordinasyonlarının gelişmesini, kavramlar ve problemler hakkında düşünmelerini sağlamaktadır" (akt: ³⁴)

Öğrencilerle yapılan etkinlikler sonucunda mutlaka ödüller verilmeli. Öğrencilere yaptırılacak etkinliklerde fiziki yardım şarttır, bu sebeple öğretmenin etkinlikler sırasında çok dikkatli olması gerekmektedir. Bu okullardaki öğretmenlerin sık yer değiştirmemeleri gerekmektedir. Böylece öğrencileri sürekli gözlemleyip, takipleri daha kolay ve sağlıklı olur. Bu durumun bir başka sonucu da; öğretmenler, öğrencilerin kolay öğrendikleri ve geç öğrendikleri konu, kavram ve becerileri belirleyerek o yönde planlı bir çalışma yapabilmelerine olanak sağlamaktadır.

Bu öğrencilere anlatım yönteminden daha ziyade; işitsel, görsel, dokunarak, yaparak, yaşayarak vb. faaliyetler yaptırılarak konular işlendiği zaman, öğrencilerin öğrenmeleri ve dikkatlerini toplamaları daha kolay olmaktadır. Bu yönde çalışmalara ağırlık verilmelidir. Oyunlar oynanarak, öğrencilere birçok soyut tarihi kavram öğretilir. Aileler, evde oyunla, çizgi film, animasyon filmler, belgeseller yardımıyla çocuklara okulda işlenen tarih konularını öğrenmelerinde yardımcı olabilirler. Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler, yazılım ve çeşitli programlar, bu öğrencilerin eğitiminde de kullanılmalıdır. Bu okullarda görev yapan öğretmenlerin, öğretilen zekâ seviyesindeki öğrencilere yönelik geliştirilen yazılım ve programları, yöntem ve teknikleri yakından takip etmesi gerekmektedir. Hizmet içi kurslarla bu alandaki eksiklikler giderilmelidir. Hızla gelişen teknolojik dünyada, çeşitli yazılımlar ve programlarla ağır düzeyde öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere göre programlar, yazılımlar hazırlanmalı ve öğretmenler bu programları ve yazılımları kullanabilmek için hizmet içi kurslara tabii tutulmalıdır. Yapılan çalışmada görüldüğü üzere; öğretmenlerin özellikle tarih konularını içeren yerlerde, öğrencilere daha fazla ilgi göstermeleri beklenir. Çünkü bu öğrencilerin soyut öğrenme düzeyleri çok düşüktür. Somut konularda da sık sık tekrara gidilmelidir.

³³ Çağlar, D. (1979). **Geri Zekâlı Çocuklar ve Eğitimleri**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.

³⁴ Ece, A. S. & Çelik A. (2008). **Öğretilen Zihinsel Engelli Öğrencilerin Renk Seçimleri**, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi Cilt:5 Sayı:1 (1-24) Erişim: <http://www.insanbilimleri.com> (Erişim Tarihi:10.07.2008).

Tarih öğretmenleri yavaş öğrenen öğrencilerle uzun zaman harcar. Öğretmen yavaş öğrenenler için olumlu bir yaklaşım sergilemelidir. Bu yaklaşım çocuklara verilmiş olabilecek beceriksizlik duygusunun üstünden gelebilmek için bilinçli bir çaba doğrultusunda geliştirilmelidir³⁵. Buna göre, tarih konuları işlenirken görselliğe önem verilmelidir. Bu okullardaki öğrenciler için tarih konularının anlatıldığı, milli ve evrensel değerlerin işlendiği animasyon ve çizgi filmler hazırlanmalıdır. Çünkü öğrencilerin animasyon ve çizgi filmleri kolaylıkla izlediği; ancak film ve belgesel tarzı yayınları izlemede çok çabuk dikkatlerinin dağıldığı gözlemlendi. Öğrencilerin günlük hayatta kullanabileceği veya karşılaşılabileceği, dinleyip, izleyebileceği konular, okul-aile işbirliği çerçevesinde pekiştirilebilir.

Öğretmenlerin anlattıkları deneyimlere göre, öğrenciler görev ve sorumluluklarını yerine getirme konusunda yardıma ihtiyaç duymaktadırlar. Örneğin; 23 Nisan törenine katılmayan 5 öğrenci gibi. Bu konuda, veli - öğretmen işbirliği çok önemlidir. Etkinliklerle ilgili çalışmalar yapılırken görüldü ki, öğrenciler doğru yönlendirildikleri zaman görevlerini yapmaktadırlar. Sosyal bir devlet olmayı prensip edinmiş Türkiye Cumhuriyetinin, bu ve benzeri okullar kanalıyla, vatandaşlarının yanında olması işin sevindirici tarafıdır.

İnsanların sosyal ve örgütsel ortamlarda, sosyal ilişkide buldukları diğer kişiler üzerinde, çeşitli izlenimler oluşturmaya çalıştıkları öteden beri bilinmektedir³⁶. Bu çalışma esnasında öğrencilerin ağır öğrenme güçlüğü çekmelerine rağmen, bir çalışma yapılacağı zaman heyecanlandıkları ve çalışma esnasında takdir edilmeyi bekledikleri görüldü.

KAYNAKÇA

- Ay, Z. Y., Eroğlu, E., Türkaslan, S., Bozkurt, F. Y. & Yılmaz H. R. “**Aile ve Öğretmenlere Verilen Oral Hijyen Eğitiminin Mental Engelli Çocukların Ağız Sağlığı Durumu Üzerindeki Etkisi**” *S.D.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*. 2005:12(3) (17-22).
- Basım, H. N., Nesrin, İ. T., Şahin, H. (2006). **İzlenim Yönetiminde Kendilik Algısı, Kontrol Odası, Mesleki Hedeflere Ulaşma Düzeyi ve Stres: Bir Kamu Sektörü Örneği**, *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (58), (1-14).
- Bogdan, R.C. ve Biklen (1992), *Qualitative Research for Education: An Introduction to Theory and Methods*. Boston: Allyn and Bacon.
- Brookfield S. (1992), **Ethnographic Research Methods Course Notes**. Teachers College, Columbia University.
- Culatta, R. A. & Tompkins, J. R. (1999). *Fundamentals of Special Education*. Upper Saddle River & New Jersey: Merrill of Prentice Hall.
- Çağlar, D. (1979). *Geri Zekalı Çocuklar ve Eğitimleri*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Davison, G. C. and Neale, J. M. (1998). *Abnormal Psychology*. (2 th. Ed). Chichester, Weinheim, Brisbane & Singapore, Toronto: John Wiley & Sons Inc.
- DSM-IV (1998) **Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı**. Çev: Ertuğrul Köroğlu, Ankara: Amerikan Psikiyatri Birliği Hekimler Yayın Birliği, MEDİKOMAT Basımevi.

³⁵ Nichol, J.(1996). **Tarih Öğretimi**. (Çev: Mustafa Safran) Ankara.

³⁶ Basım, H. N., Nesrin, İ. T., Şahin, H. (2006). **İzlenim Yönetiminde Kendilik Algısı, Kontrol Odası, Mesleki Hedeflere Ulaşma Düzeyi ve Stres: Bir Kamu Sektörü Örneği** *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (58), (1-14).

- Ece, A. S. & Çelik A. (2008). **Öğretilebilir Zihinsel Engelli Öğrencilerin Renk Seçimleri**, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* Cilt:5 Sayı:1 (1-24) Erişim: <http://www.insanbilimleri.com> (Erişim Tarihi:10.07.2008)
- Eripek S. vd. (1989) **Geri Zekâlı Çocuklar**. Özel Eğitime Giriş, Ankara: Karatepe Yayınları.
- Eripek S. (1989) “**Altı Özel Sınıf Öğrencilerinin İlkokul Sınıfları Düzeyinde Sesli Okuma Başarılarının Değerlendirilmesi**” *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. V.
- Eripek, S. (2003). **Zekâ Geriliği Olan Çocuklar**, (Ed: Ayşegül Ataman), Özel Eğitime Giriş, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Gargiulo, R. M. (2003). **Special Education in Contemporary Society an Introduction to Exceptionality**. (7 th. Ed). Wardsworth, Australia, Canada, Mexico, Singapore, Spain, United Kingtom & United States: Thomson Learning.
- Gökdere, M. & ÇEPNİ, S. (2003). **Üstün Yetenekli Çocuklara Verilen Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü**, *Değerler Eğitimi Dergisi* 1(2), 93-107.
- Gürsel, O. (1993). **Zihinsel Engelli Çocukların Doğal Sayıları, Gerçek Nesnelere Kullanarak Eşleme Resimleri İşaret Ederek Gösterme, Rakamlar Gösterildiğinde Söyleme Becerilerini Gerçekleştirilmede Bireyselleştirilmiş Öğretim Materyallerinin Basamaklandırılmış Yöntemle Sunulmasının Etkililiği**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçükkaraca, N. (2000). **Zihinsel Özürlü Birey, Cinsel Yaşam ve Aile Eğitimi**. Özel Eğitimde Aile Eğitimi Sempozyumu. 13-14 Nisan. Ankara
- Leary, M. R. (1996). **Self-Presentation, Impression Management And Interpersonal Behavior**. Oxford: Westview Press.
- Malchiodi, A. C, (1998). **Çocuk Resimlerini Anlamak** (Çev.: TülinYurtbay) İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Mil, B. (2007). **Nitel Araştırma Tekniği olarak Görüşme**. (Ed:Atıla Yüksel, Burak Mil, Yasin Bilim), Nitel Arartırma: **Neden, Nasıl, Niçin?** Ankara: Detay Yayıncılık.
- **Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Eğitim Uygulama Okulu Eğitim Programı**, (2002) Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- **Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği**, Resmi Gazete Tarihi: 22/07/2005 Resmi Gazete Sayısı : 25883
- **National Joint Committee for Learning Disabilities**. *Learning Disabilities: Issues on Definition. a Position Paper of the National Joint Committee for Learning Disabilities. In Collective Perspectives on Issues Affecting Learning Disabilities. Position Papers and Statements*. Austin, TX, 1994.
- Nichol, J.(1996). **Tarih Öğretimi**. (Çev: Mustafa Safran) Ankara.
- Özyürek, M. (1983). **Zihinsel Yetersiz Çocuklara Giyinme Becerisinin Kazandırılması**, *Uyanış Dergisi*. 1(2) (20-33).
- Rosenfeld, P., Giacalone, R. A., & Riordan, C. A. (1995). **Impression Management In Organizations**. New York: Routledge.

- Topbaş S. Öğrenme Güçlüğü Gözlenenler <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/1267/unite05.pdf> (26.06.2008)
- (Özel Eğitim “Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler” Zihinsel Yetersizlik <http://www.kisiselbasari.com/Bilgi.asp?ID=180>
- Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe “*Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi*” Directorate-General for Education and Culture 2006/07 http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/eurybase/pdf/section/TR_TR_C10_6.pdf (Erişim tarihi: 21.05.2008).